

Filozofická
fakulta

Genius loci ...

Oponentský posudek disertační práce Mgr. Heleny Kumperové

Skryté kurikulum v institucionální péči

napsané pod vedením prof. dr hab. Bogusława Śliwerského

Předložená disertační práce se skládá z 214 stran, je rozdělena do čtyř oddílů. Součástí práce je slovník pojmů (s. 185-188) a resumé v češtině, polštině a angličtině (s. 189-191). Seznam literatury je rozdělen na dvě části, a to na použité zdroje na s. 192-205, který čítá 254 bibliografických záznamů a seznam internetových zdrojů uvedených na s. 206-214, který obsahuje 76 bibliografických záznamů. Uvedené zdroje jsou české, polské, anglické a německé provenience, což je třeba ocenit.

Cíl práce je formulován na s. 5: „*Cílem práce disertační je prozkoumat péči o starší osoby v Seniorzenter Phoenix, ve Spolkové republice Německo, z perspektivy skrytého kurikula totální instituce.*“

Autorka v úvodu sděluje, že práce nahlédne na zkoumanou problematiku prostřednictvím analýzy tří Lewinových polí, a to v poli poskytované institucionální péče - poli sociálním, v poli péči o duši – poli vzdělávacím a poli medicínském (s. 5)¹, odkaz Patočka (1996) nemá oporu v seznamu literatury, kde je uveden u bibliografického záznamu jiný rok vydání.²

Všechna tři pole jsou obsahem prvního oddílu práce (s. 7-101) *Péče o stáří v přírodních a sociálních vědách* složeného z šesti kapitol. První kapitola (s. 11-12) je věnována gerontologii a současně i kapitola šestá se zaměřuje na gerontologii (s. 97-101). Zde je otázkou, proč se autorka k tématu vrací v rámci jednoho oddílu dvakrát a to zvláště, když obě kapitoly nejsou příliš rozsáhlé? Druhá kapitola se orientuje na pedagogický přístup a typologie. Je otázkou, jestli můžeme s ohledem na rozsah dvou stránek mluvit o druhé kapitole jako o kapitole a neměla by být propojena s kapitolou třetí zaměřenou na geragogiku? Ve třetí kapitole je za analytický krok možné považovat tabulku na s. 21-23, která systematizuje přístup autorky k tématu, který by si zasloužil pečlivější rozbor v kapitolách následujících, protože například v podkapitole 3.11 Thanatopedagogika nejsou recipována

¹ Péči jako součást edukace identifikuje již Carl Weiss (1929) ve své práci *Pädagogische Soziologie*.

² Další nesouhlas s odkazy v textu a seznamem literatury nalezneme na s. 7 Czerniawska (2000), Kacioba (2014), Frakl (2016) asi překlep v příjmení; s. 8 Kehrer (1952), Mieskes (1956), Bollow (1962) možná chyba v roce vydání; s. 9 Beneš (2008), Malewski (1998), Stachowiak (2012); s. 10 Misoch (2016), Cowdry (1954) a řada dalších. Zřejmě autorka vyšla ze sekundárních zdrojů a explicitně neprovázala odkazy na zdroje s nimi.

shodná díla, která uvádí tabulka na s. 23. I zde by bylo třeba provést kontrolu seznamu literatury a odkazů. V práci se tento nedostatek objevuje často, kdy seznam literatury neobsahuje práce, na které autorka v textu odkazuje a naopak, což snižuje přehlednost práce a její možné hodnocení. Čtvrtá kapitola práce je věnována gerontopsychologii, kde je otázkou, jestli o Talcottu Parsonsovi hovořit jako o reprezentantovi této kapitoly, i když k tématu sociálních rolí měl bezpochyby co říct. Pátá kapitola vstupuje do problematiky gerontosociologie, kde se text zaměřuje na starší osoby z uvedené perspektivy. Je překvapivé, že autorka v tomto kontextu nereflektovala práci Dany Sýkorové (2007) *Autonomie ve stáří. Kapitoly z gerontosociologie*. Předložený první oddíl je co do logiky strukturace myšlení o studované problematice nejrozsáhlejší a zasloužil by si pečlivější práci se zdroji a měla by být vhodně aplikována Occamova břitva: *Entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem*.

Druhý oddíl práce (s. 102-120) se soustřeďuje na tematiku skrytého kurikula v institucionální péči. Oddíl se skládá z pěti kapitol. Práce vychází při konceptu skrytého kurikula z prací Ervinga Goffmana. Pojednán je koncept skrytého kurikula a jeho teoretického ukotvení (s. 105-107) a jeho rozbor (107-112). Zvýšená pozornost je věnována divadlu, roli, kostýmu v Goffmanově pojetí. Rozsah druhého oddílu je o poznání úspornější než oddílu prvního.

Třetí oddíl práce (s. 121-150) se orientuje na metodu výzkumu. Zde se opět objevuje otázka, proč se autorka vrací k tématům (s. 121-133), které byly naznačeny v prvním oddílu práce, jako je péče, medicínské pole a neuvědomované obsahy čili biomoc, což je možné integrovat do druhého oddílu skrytého kurikula? Zde psaný text je informačně zajímavý, poskytuje syntézu informací, ale proč v metodologickém oddílu práce? Cíl výzkumu je formulován na s. 134: „Cílem výzkumu je hlouběji proniknout do skrytého obsahu (skrytého kurikula), který je předáván při vzdělávacím procesu vzdělávání pečovatelů při profesní přípravě v institucionální péči o seniory, kde praktická výuka probíhá.“ Zde se jedná o významově shodný cíl s cílem práce (s. 5), což dokladuje, že se autorka drží jedné linie. Designem výzkumu je etnografická studie. Sběr dat byl realizován analýzou dokumentů (s. 141-146), zúčastněným pozorováním (videosekvencemi), rozhovory a jejich nahrávkami (čtvrtý oddíl práce). V průběhu výzkumu byl veden terénní deník (s. 180-181). Ukázky záznamu z terénního deníku ani ukázky kódování (s. 181) nejsou součástí práce ani příloh práce. Inspirace Woodsem (1986), uvedené na s. 136, není možné provázat se seznamem literatury. Opět se objevuje část textu, která spíše patří do prvního či druhého oddílu práce (s. 137-141, 148-150). Naopak ve třetím oddílu by se vhodně vyjímaly *Etické limity realizace výzkumu* (s. 180) a *Pracovní postup* (s. 180-181), které nalezneme až na konci disertační práce. Proč nebyly zařazeny do třetího oddílu?

Čtvrtý oddíl práce (s. 151-181) je jádrem vlastního výzkumu autorky v „Zámku“. Zámek tu evokuje Zámek Franze Kafky a jistá nevyřčená interpretace „neporozumění“ či skrytých významů je i zde obsažena. Ve výzkumu vystupující postavy jsou anonymizovány, není anonymizováno místo a organizace. Proč? Existuje souhlas se zveřejněním jména organizace a konkrétní její instituce? Ve třech kapitolách čtvrtého oddílu disertační práce autorka popisuje vlastní výzkum. V první kapitole popisuje „zámek“, jeho pavilony a komnaty, ve druhé kapitole „angažmá“ v zámku skrze situace, ve kterých se nacházela a životní osudy – biografie – dočasných „obyvatel“ zámku a jejich aktuální stavy a potřeby. Třetí kapitola je

věnována analýze prostor. Autorka popisuje situace deskriptivně za využití metafor, které dodávají význam situacím. Zde by bylo vhodné na tento postup práce upozornit v metodologické části práce, tedy v oddílu třetím, a to například odkazem na práci Ondřeje Stulíka (2015) oddělující empirii od imaginace metafor. V empirické části práce scházejí explicitní odkazy na terénní deník výzkumníka, na jednotlivé rozhovory či výsledky kódování. Zjištění poukazují na rysy skrytých obsahů, skrytého kurikula v institucionální péči, v organizaci a jednání zaměstnanců, které byly předmětem výzkumu.

Cíl disertační práce byl svým způsobem naplněn, ale pro hladký průběh obhajoby schází „řemeslné“, tedy rigoróznější vědeckovýzkumné zpracování teoretického ukotvení a prezentace výsledků. Teoretické ukotvení práce není příliš přehledné. Pro větší přehlednost a napnutí Ariadniny nitě by to vyžadovalo přeskupení kapitol práce a pečlivější práci s odkazováním na zdroje, které někdy v textu přebývají a v seznamu literatury a zdrojů scházejí a naopak. Dělení seznamu literatury na elektronické a neelektronické zdroje není vhodné, čtenář při četbě textu a hledání zdroje podle odkazu neví, jedná-li se o fyzický či elektronický zdroj a kde jej tedy hledat. Seznam literatury a zdrojů z této perspektivy vyžaduje revizi. Kombinace odkazů na zdroje v textu ve formátu (autor, rok, stránka) a v poznámce pod čarou (např. s. 141-146) není také vhodnou kombinací, bylo by vhodné zvolit pouze jeden způsob odkazování na zdroje. Popis vlastní metody práce je v textu na různých místech obsažen, i tento popis by si zasloužil soustředění do jednoho oddílu práce. Vhodné by bylo doložení ukázky terénního deníku a způsobu kódování rozhovorů například do příloh práce a doplnění odkazů na terénní deník a konkrétní rozhovory přímo v textu. V posudku uvedené poznámky jsou předmětem pro vlastní obhajobu práce.

Předloženou práci i přes výše uvedené kritické poznámky doporučuji k obhajobě a prosím o jejich vypořádání ze strany autorky.

Závěr

Ve světle výše uvedených názorů a hodnocení docházím k závěru, že recenzovaná disertační práce Mgr. Heleny Kumperové *Skryté kurikulum v institucionální péči* napsaná pod vedením prof. dr hab. Bogusława Śliwerského, splňuje minimální zákonné požadavky na disertační práci (obsahově i formálně). Proto žádám, aby bylo Mgr. Heleně Kumperové umožněno přistoupit do dalších fází doktorského řízení a k veřejné obhajobě.

Konkluzja

W świetle wszystkich wyżej przedstawionych opinii i ocen stwierdzam, że recenzowana rozprawa magister Heleny Kumperowej pt. *Skryté kurikulum v institucionální péči przygotowana* pod kierunkiem prof. dr hab. Bogusława Śliwerského, spełnia minimalne ustawowe wymagania stawiane pracy doktorskiej (zarówno pod względem merytorycznym, jak i formalnym). Wnioskuję zatem o dopuszczenie magister Heleny Kumperowej do dalszych etapów przewodu doktorskiego i do publicznej obrony.

V Olomouci dne 29. října 2021

doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D.

Literatura:

Stulík, O. (2015). Sociologická hermeneutika a metafory v sociálně-vědním výzkumu: problém demarkace konkrétního empirického a konkrétního imaginativního pojmu. *E-LOGOS*, 22(1), 92-102. doi: 10.18267/j.e-logos.417

Sýkorová, D. (2007). *Autonomie ve stáří. Kapitoly z gerontosociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Weiss, C. (1929). *Pädagogische Soziologie*. Leipzig: Klinkhardt.